

Головіна Ольга Олегівна,
аспірант кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРЕДМЕТ ДЕРЖАВНОЇ ЗРАДИ

Як випливає зі змісту ст. 111 Кримінального кодексу України (далі – КК) «Державна зрада», предмет даного кримінального правопорушення має місце лише в такій формі державної зради, як шпигунство. Відповідно до ст. 114 КК, шпигунством є передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю [1]. Таким чином, предметом шпигунства і державної зради у формі шпигунства виступають відомості, які містять державну таємницю.

Як зазначено у ст. 1 Закону України «Про державну таємницю», «державна таємниця (також секретна інформація) – це вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому зазначеним Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою» [2]. Кримінально-правова охорона державній таємниці забезпечується тому, що у законодавчому її визначенні є вказівка на наслідок, що передбачає можливість заподіяння шкоди інтересам держави у разі розголошення зазначеного виду таємної інформації.

Положення ст. 8 Закону України «Про державну таємницю» конкретизують відомості, що є державною таємницею, встановлюючи перелік таких даних. Так, державною таємницею може визнаватися інформація у таких сферах:

1) щодо оборони: а) про зміст стратегічних і оперативних планів та інших документів бойового управління, підготовку та проведення військових операцій, стратегічне та мобілізаційне розгортання військ, а також про інші найважливіші показники, які характеризують організацію, чисельність, дислокацію, бойову і мобілізаційну готовність, бойову та іншу військову підготовку, озброєння та матеріально-технічне забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань; б) про дислокацію, характеристики пунктів управління, зміст заходів загальнодержавного та регіонального, у разі необхідності міського і районного рівня, щодо приведення у готовність єдиної державної системи цивільного захисту населення і територій до виконання завдань в особливий період та про організацію системи зв'язку (оповіщення) в особливий період, можливості населених пунктів, регіонів і окремих об'єктів щодо евакуації, розосередження населення і забезпечення його життєдіяльності; забезпечення виробничої діяльності об'єктів національної економіки у воєнний час; в) про геодезичні, гравіметричні, картографічні та гідрометеорологічні дані і характеристики, які мають значення для

оборони країни; г) про застосування систем озброєння, підготовку та проведення військових операцій; д) про винаходи, дослідження і розробку нових зразків озброєння в інтересах забезпечення національної безпеки і оборони та про результати таких досліджень і розробок; е) про заходи та показники розвитку Збройних Сил України та їх спроможностей; є) про склад, завдання та матеріально-технічне забезпечення розвідувального органу Міністерства оборони України та зібрану і створену ним інформацію в результаті його діяльності; ж) про особовий склад Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, а також осіб, які співпрацюють або раніше співпрацювали на конфіденційній основі із Силами спеціальних операцій Збройних Сил України, фінансування та матеріально-технічне забезпечення руху опору, засоби, зміст, плани, організацію, завдання, форми, методи і результати ведення руху опору, оперативний резерв та мережу осередків руху опору.

2) щодо економіки, науки і техніки: а) про зміст мобілізаційних планів державних органів та органів місцевого самоврядування, мобілізаційні потужності, заходи мобілізаційної підготовки і мобілізації та обсяги їх фінансування, запаси та обсяги постачання стратегічних видів сировини і матеріалів, а також відомості про номенклатуру та норми накопичення, загальні обсяги поставок, закладення, зберігання, освіження та відпуску, а також фактичні запаси матеріальних цінностей державних резервів; б) про використання транспорту, зв'язку, потужностей інших галузей та об'єктів інфраструктури держави в інтересах забезпечення її безпеки; в) про плани, обсяги та інші найважливіші характеристики добування, виробництва та реалізації окремих стратегічних видів сировини і продукції; г) про державні запаси дорогоцінних металів монетарної групи, коштовного каміння, валюти та інших цінностей, операції, пов'язані з виготовленням грошових знаків і цінних паперів, їх зберіганням, охороною і захистом від підроблення, обігом, обміном або вилученням з обігу, а також про інші особливі заходи фінансової діяльності держави; д) про наукові, науково-дослідні, дослідно-конструкторські та проектні роботи, предметом яких є створення новітніх складних зразків озброєння, військової або спеціальної техніки та інші роботи, що мають важливе оборонне чи економічне значення або суттєво впливають на зовнішньоекономічну діяльність та національну безпеку України; е) про найменування, загальну кількість, вартість озброєння, військової техніки, боеприпасів, запасних частин та матеріалів до них, що закуповуються для потреб військових формувань (правоохоронних органів); є) про кількість, строки поставок військовим формуванням чи правоохоронним органам, спеціальним формуванням Міністерства внутрішніх справ України для забезпечення їх бездатності основних видів пального (мастильних матеріалів), речового майна та продовольства; ж) про факт та предмет закупівлі товарів, робіт і послуг оборонного призначення для забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань та

правоохоронних органів (крім випадків, якщо окрема інформація про закупівлю таких товарів, робіт і послуг оборонного призначення, що закуповуються відповідно до положень Закону України «Про оборонні закупівлі», становить державну таємницю. У такому разі окрема інформація розміщується у додатку до тендерної документації).

3) щодо зовнішніх відносин: а) про директиви, плани, вказівки делегаціям і посадовим особам з питань зовнішньополітичної і зовнішньоекономічної діяльності України, спрямовані на забезпечення її національних інтересів і безпеки; б) про військове, науково-технічне та інше співробітництво України з іноземними державами, якщо розголошення відомостей про це завдаватиме шкоди національній безпеці України; в) про експорт та імпорт озброєння, військової і спеціальної техніки, окремих стратегічних видів сировини і продукції; г) про зміст секретної інформації, що отримується від іноземної держави чи міжнародної організації.

4) щодо державної безпеки та охорони правопорядку: а) про особовий склад органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність або розвідувальну чи контррозвідувальну; б) про засоби, зміст, плани, організацію, фінансування та матеріально-технічне забезпечення, форми, методи і результати оперативно-розшукової, розвідувальної і контррозвідувальної діяльності; про осіб, які співпрацюють або раніше співпрацювали на конфіденційній основі з органами, що проводять таку діяльність; про склад і конкретних осіб, що є негласними штатними працівниками органів, які здійснюють оперативно-розшукову, розвідувальну і контррозвідувальну діяльність; в) про організацію та порядок здійснення охорони адміністративних будинків та інших державних об'єктів, посадових та інших осіб, охорона яких здійснюється відповідно до Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»; г) про систему урядового та спеціального зв'язку; д) про організацію, зміст, стан і плани розвитку криптографічного захисту секретної інформації, зміст і результати наукових досліджень у сфері криптографії; е) про системи та засоби криптографічного захисту секретної інформації, їх розроблення, виробництво, технологію виготовлення та використання; є) про державні шифри, їх розроблення, виробництво, технологію виготовлення та використання; ж) про організацію режиму секретності в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, державні програми, плани та інші заходи у сфері охорони державної таємниці; з) про організацію, зміст, стан і плани розвитку технічного захисту секретної інформації; і) про результати перевірок, здійснюваних згідно з законом прокурором у порядку відповідного нагляду за додержанням законів, та про зміст матеріалів оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування та судочинства з питань, зазначених у цій статті сфер; ї) про організацію, стан, планування та здійснення заходів із захисту та забезпечення безпеки і

стійкості об'єктів критичної інфраструктури з I та II категорій критичності, включаючи створення резервів необхідних ресурсів для реагування на кризові ситуації та ліквідації їх наслідків на об'єктах критичної інфраструктури (крім інформації про використання коштів на закупівлі товарів, робіт та послуг, про ціну товарів, робіт, послуг, проектною документації, кошторисів, матеріальних ресурсів, необхідних для ремонту, будівництва об'єктів критичної інфраструктури), а також інформація про здійснення закупівель за закритими закупівлями відповідно до вимог Закону України «Про оборонні закупівлі»; й) про інші засоби, форми і методи охорони державної таємниці.

В літературі існує думка, що законодавче визначення предмету шпигунства має охоплювати як відомості, які становлять державну таємницю, так і відомості, які не становлять державної таємниці, але збираються на замовлення іноземної держави, іноземної організації або їх представників для використання на шкоду національній безпеці, у зв'язку з чим пропонується внести відповідні зміни до ст. 114 КК з метою уточнення предмету кримінального правопорушення [3, с. 88].

Отже, питання про предмет державної зради є таким, що активно обговорюється в наукових колах і потребує подальшого вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-ХІІ URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#top>
3. Сергієвський С.К. Кримінальна відповідальність за державну зраду : дис. ... к.ю.н. : 12.00.08. Харків, 2021. 205 с.

Голодников Данило Романович,
здобувач науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ

ОБОВ'ЯЗКОВІ ОЗНАКИ СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ ЯКОГО ПЕРЕДБАЧЕНО СТ. 365-2 КК УКРАЇНИ

Стаття 365-2 «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги» Кримінального кодексу України встановлює кримінальну відповідальність за зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Кваліфікація цього кримінального правопорушення значною мірою залежить від правильного встановлення його суб'єктивних ознак, зокрема, суб'єкта та суб'єктивної сторони. Чітке розуміння цих елементів є необхідною передумовою для правильної кваліфікації діяння та забезпечення принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності.